

CIÈNCIES SOCIALS

Introducció

Finalitat de l'àrea

La finalitat de l'àrea de ciències socials és estudiar les persones com a éssers que viuen dins una societat i la seva realitat en els aspectes geogràfics, sociològics, econòmics i històrics. També és aprendre a viure en societat, a conèixer els mecanismes fonamentals de la democràcia i a respectar les regles de la vida col·lectiva.

Estructura del currículum

- Orientacions metodològiques

Una part molt important del currículum són les orientacions metodològiques. Hi ha multitud de formes diferents de transmetre coneixement a part de les clàssiques classes magistrals, en què el docent és el centre de l'activitat a l'aula i els alumnes són simple receptors de coneixements. S'ha de fer un esforç per adaptar-se a les necessitats dels alumnes i ser flexibles al llarg del procés d'ensenyament-aprenentatge. Distints alumnes i distints objectius necessiten distintes metodologies.

- Contribució de l'àrea al desenvolupament de les competències

Les competències s'han d'assolir mitjançant les àrees, i l'àrea de ciències socials fa aportacions clau a totes les competències del currículum. No hem d'oblidar que l'adquisició de competències és un dels objectius bàsics de l'educació primària. No ens interessen alumnes que aprenen simplement continguts, sinó alumnes que poden aplicar aquests coneixements a la vida quotidiana.

- Objectius

L'àrea de ciències socials té com a objectiu principal el desenvolupament d'hàbits de feina individual i en equip. És molt important que l'alumne aprengui que el seu esforç és imprescindible per poder avançar en l'aprenentatge. També ha d'aprendre els conceptes de *temps* i de *canvi* i com les societats avancen, sempre condicionades pels fets anteriors. Per poder assolir aquests objectius els alumnes han de treballar

les tècniques pròpies de la geografia i la història, adquirint el vocabulari bàsic i seleccionant informació. Tots aquests aprenentatges s'han d'assolir aprofitant tots els recursos disponibles, que avui dia passen per les tecnologies de la informació i la comunicació.

És molt important que els alumnes mostrin actituds de respecte vers els drets humans i que entenguin la igualtat com a base de la democràcia. Han d'entendre les diferències entre les distintes cultures i religions i respectar-les. La finalitat darrera de l'àrea de ciències socials és crear persones lliures, crítiques i respectuoses, amb valors com la solidaritat, la tolerància, la igualtat, el respecte i la justícia. Els alumnes han d'estar preparats per exercir la ciutadania i participar de la vida social i econòmica del país.

- Continguts

Els continguts es divideixen en quatre blocs.

El bloc 1 estableix les característiques del currículum comunes a tota l'àrea. Els alumnes han de treballar i assolir les tècniques de treball descrites en aquest bloc al llarg de tot el curs durant l'estudi dels altres tres blocs.

En el bloc 2, que versa sobre el món que ens envolta, s'estudia la geografia, tant de l'entorn de l'alumne com la més llunyana. L'alumne ha de partir de l'estudi de l'Univers i el sistema solar per arribar al del planeta Terra, el seu clima i el seu relleu. Ha de desenvolupar un esperit crític davant les actuacions de l'ésser humà vers el medi ambient i aprendre què és el desenvolupament sostenible i el canvi climàtic.

El bloc 3 es dedica a l'estudi de l'organització de la nostra societat i la nostra forma de govern, des de les comunitats autònomes fins a la Unió Europea. Els alumnes han d'analitzar com les poblacions dels llocs canvien al llarg del temps i quines condicions provoquen aquests canvis i migracions. També formen part d'aquest bloc de continguts els sectors productius i l'educació vial.

En el darrer bloc l'alumne ha de prendre consciència del pas del temps i de com les societats canvien segons els esdeveniments que es produeixen. Ha d'aprendre la importància de conèixer els fets passats i de respectar el patrimoni cultural.

És molt important en l'educació primària que l'aprenentatge tengui sempre com a punt de partida l'entorn proper dels alumnes i a partir d'aquest puguin anar assolint continguts cada vegada més llunyans, tant en l'espai com en el temps.

- Criteris d'avaluació

Els criteris d'avaluació han d'ajudar el docent a poder valorar el grau d'adquisició dels objectius i les competències dels alumnes. El docent els ha de tenir en compte quan programi la tasca docent. És important recordar que la superació de les avaluacions no és l'objectiu de l'educació, sinó que aquestes són un mitjà per millorar el procés d'ensenyament-aprenentatge.

Estàndards d'aprenentatge avaluables

Són una especificació dels criteris d'avaluació, i com a tal els hem de tractar. Són uns criteris clars i inequívocs que han de permetre elaborar unes proves objectives en igualtat de condicions per a tots els alumnes.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

El centre ha d'adaptar aquest currículum a les necessitats dels alumnes. Cada centre és diferent, amb un alumnat divers i un entorn distint. Això s'ha de tenir en compte, especialment en l'àrea de ciències socials, ja que una part important dels continguts de l'àrea es dediquen a l'estudi de l'entorn.

Dins les aules trobam diferents ritmes d'aprenentatge i diferents perfils personals, socials i culturals. Hem d'intentar atendre de la millor manera possible tota aquesta diversitat i adaptar-nos a les seves necessitats d'aprenentatge. Els alumnes han d'aprendre a treballar individualment i en grup, a investigar, a fer projectes. En resum, el docent ha d'emprar totes les tècniques pedagògiques necessàries perquè tots els seus alumnes puguin assolir els objectius.

El docent ha de canviar el rol tradicional i ha de transformar-se en un guia. Ha de conduir el procés d'aprenentatge dels alumnes obligant-los a plantejar-se preguntes, a qüestionar per què passen les coses, i ajudant-los a trobar respostes. No pot ser tan sols un presentador de continguts, sinó que ha d'ensenyar els alumnes on trobar

la informació que necessiten i, encara més important, ha d'ensenyar-los a ser crítics amb aquesta informació.

Un dels objectius principals de l'àrea és el treball en equip. Mitjançant la col·laboració amb els companys, l'alumne ha d'adquirir conceptes tan importants com l'esforç, la responsabilitat, la iniciativa personal, el respecte per les opinions dels altres, la defensa de les conviccions pròpies, el desenvolupament d'un esperit crític, conceptes molt necessaris perquè posteriorment els alumnes es desenvolupin fora de l'escola.

No es pot entendre l'estudi del medi social sense interactuar-hi. Els alumnes han de sortir de l'aula i conèixer de primera mà la realitat històrica, cultural i social de la nostra comunitat autònoma. Han d'explorar i observar l'entorn i mitjançant altres fonts, com les bibliogràfiques i les tecnologies de la informació i la comunicació, han d'estudiar les realitats més llunyanes. És clau en aquest estudi l'ús de diverses tècniques, com registrar dades, representar-les, fer esquemes i resums. També les sortides culturals, les excursions, les visites a museus i empreses han de formar part de les programacions.

Recursos didàctics

Els recursos bibliogràfics són la base de la metodologia, però no s'han de reduir al llibre de text. Avui dia les fonts d'informació s'han ampliat fins a pràcticament l'infinit gràcies a les tecnologies de la informació i la comunicació. Els alumnes han de ser capaços de consultar textos, diaris (també els digitals), escoltar notícies, mirar vídeos, consultar enciclopèdies, llibres, etc.

Els recursos, però, no acaben amb les diverses fonts bibliogràfiques. Hem de posar al seu abast mapes, globus terraqüis, reproduccions d'objectes... És important també aprofitar els recursos que es troben al nostre voltant i fer sortides per l'entorn. Sempre serà millor poder veure i visitar allò que l'alumne està estudiant que no llegir-ho o veure'n una fotografia. Aquestes sortides serviran també perquè l'alumne prengui consciència de la nostra riquesa cultural i perquè aprengui a respectar-la i a estimar-la.

Participació de les famílies

Les famílies són una part clau del procés d'ensenyament-aprenentatge. S'ha de procurar que l'aprenentatge no sigui exclusiu de l'escola i que aquest es prolongui a casa, i perquè això passi és imprescindible la col·laboració i la implicació de la família.

Aquest rol no acaba, però, amb l'ajuda i el control de les tasques escolars a casa, sinó que les famílies poden entrar a l'escola i aportar-hi molt, no tan sols als seus fills, sinó també a la resta de companys. Totes les famílies tenen coses per aportar i l'àrea de ciències socials és ideal perquè ho puguin fer. Poden compartir les diverses realitats culturals que tenen les distintes famílies, donar a conèixer les seves activitats professionals, la seva experiència en la vida empresarial, la seva experiència com a emprenedors... Com a docents tenim l'obligació d'aprofitar aquests coneixements tan valuosos.

Distribució espai-temps

La metodologia a primària ens permet ser flexibles, tant pel que fa al temps com pel que fa a l'espai. El docent ha de programar el temps de la sessió intentant donar temps a distints tipus d'interacció. Hi ha d'haver temps per a una explicació o una exposició de continguts al gran grup; també els alumnes han de tenir temps per poder treballar individualment i per debatre i intercanviar idees.

Tipologies d'agrupaments

Hi ha diversos tipus d'agrupament. Aquests han de canviar segons els objectius del docent. Quan el docent vol "transmetre" coneixements, la millor manera i la més efectiva és el gran grup. Aquest agrupament també és ideal per poder fer debats i confrontació d'opinions. El treball individual és important perquè l'alumne adquireixi autonomia i independència i per prendre consciència del procés d'aprenentatge. El treball en grup serveix perquè pugui contrastar idees i punts de vista i perquè aprengui a respectar aquestes idees i aquests punts de vista. El treball en grup pot ser per a tasques puntuals o per a tasques de llarga durada, ja siguin dins l'aula o a casa.

El paper dels docents

El docent tradicionalment, i més en l'àrea de ciències socials, ha tingut un paper a l'aula de simple transmissor de coneixements als alumnes. Avui dia aquest paper ha canviat, i s'ha transformat més en un guia, en una figura que ajuda l'alumne a trobar les fonts de coneixement i a filtrar-ne el contingut. També ajuda els alumnes a interpretar i crear gràfics, taules, esquemes i mapes conceptuals, i els dóna eines per poder treballar en equip.

Aquest nou rol és clau per a la formació permanent de l'alumne, per ajudar-lo, una vegada hagi abandonat l'escola, a poder continuar l'aprenentatge. Cada vegada ha de ser més autònom i no ha de dependre tant de la figura del docent. Per aquest motiu, el docent ha de procurar que l'alumne faci esquemes i mapes conceptuals, projectes i treballs, tant individuals com en grup, i que a poc a poc l'alumne estigui cada vegada més en el centre del procés d'aprenentatge.

Avaluació

Els referents per a l'avaluació han de ser els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge avaluables. L'avaluació ha de ser contínua i global. Quan el progrés de l'alumne no sigui l'adequat, s'han de prendre mesures de reforç, tan aviat com es detectin les dificultats. L'esforç de l'alumne i la feina diària han de ser aspectes clau i han de ser tinguts en compte en l'avaluació.

L'avaluació inicial és vital per poder conèixer els coneixements previs de l'alumne i poder adaptar la programació docent al seu nivell. Ens permet també detectar les idees prèvies i ens dóna un punt de partida clar. Gràcies a l'avaluació, durant el procés d'aprenentatge podem anar modificant i adaptant la metodologia per aconseguir que els alumnes vagin assolint els objectius fixats.

El docent ha de tenir prevista una avaluació final, en la qual s'han de reflectir els criteris d'avaluació i que ha de comprovar el desenvolupament de les competències de l'alumne, mitjançant la resolució de situacions o problemes complexos.

L'avaluació no tan sols l'ha de fer el docent respecte de l'alumne. Els alumnes han de poder, progressivament, fer autoavaluacions del procés d'aprenentatge. Aquestes autoavaluacions han de permetre a l'alumne prendre consciència del punt del procés d'aprenentatge en el qual es troba i poder adaptar el nivell d'esforç a

l'exigència de l'àrea. Un altre nivell d'avaluació és l'avaluació entre iguals, amb la qual no tan sols aprèn l'alumne que és avaluat, sinó també el que avalua.

El docent no només ha d'avaluar els alumnes. Una part vital de l'avaluació és l'autoavaluació del docent. Aquest ha de preveure quan programi la feina quins indicadors ha de tenir en compte per fer-la. El docent ha de controlar en tot moment el procés d'ensenyament-aprenentatge per poder fer les modificacions necessàries i que tots els alumnes arribin a assolir els objectius plantejats.

Contribució de l'àrea al desenvolupament de les competències

L'àrea de ciències socials és una part fonamental del currículum per a la competència en comunicació lingüística. La gran majoria dels recursos amb què es treballa són escrits, en diverses tipologies, i aporten una gran riquesa al vocabulari dels alumnes. Aquests estan en continu contacte amb diverses fonts d'informació, no tan sols escrites, sinó orals, visuals, etc. Els infants han de resumir, extreure la part rellevant dels textos i també elaborar treballs escrits, projectes, resums, esquemes...

Respecte de la competència matemàtica i les competències bàsiques en ciència i tecnologia, l'àrea de ciències socials hi contribueix fent als alumnes crear i interpretar tot tipus de gràfics i taules. Quan se'ls presenti una taula han de poder entendre què volen dir aquestes dades i igualment crear aquest mateix gràfic a partir d'unes dades, ja siguin recollides per ells mateixos o donades per un text.

La competència digital ha de ser un dels pilars de l'àrea. Els alumnes poden accedir a una enorme quantitat d'informació mitjançant les tecnologies de la informació i la comunicació que mai abans havia estat a l'abast de cap estudiant. Tant els docents com els alumnes han d'aprofitar aquesta nova situació, i s'han de dotar els alumnes de les estratègies per poder accedir a aquesta informació i, encara més important, de les estratègies necessàries per poder filtrar i ser crítics amb aquesta informació. Les tecnologies de la informació i la comunicació han d'estar presents a l'aula, i els alumnes han de poder crear-hi materials d'una manera eficaç.

En l'àrea de ciències socials els alumnes han de processar una gran quantitat d'informació. Després han de memoritzar, analitzar, opinar, resumir, fer esquemes, mapes conceptuals... Totes aquestes tasques contribueixen a fer que els alumnes puguin assolir la competència d'aprendre a aprendre. Els alumnes haurien de

reflexionar com han après per després poder aplicar les tècniques emprades en qualsevol àrea del currículum i en la vida diària.

Gràcies a l'estudi de la nostra societat i dels canvis que ha sofert en el temps, els alumnes podran afrontar amb esperit crític les situacions i els conflictes quotidians. Podran apreciar valors com el respecte a la diferència, la democràcia, la igualtat entre homes i dones, el respecte a les opinions dels altres i molts altres. Tècniques d'estudi bàsiques en aquesta àrea, com el treball en equip, ajuden a assolir les competències socials i cíviques i permeten que els alumnes aprenguin que les opinions dels altres són igual de valuoses que les seves.

La competència del sentit d'iniciativa i esperit emprenedor ha de ser treballada en aquesta àrea mitjançant l'estudi del món de l'empresa. Els alumnes han d'entendre que l'empresa i els emprenedors són una font importantíssima de riquesa per a qualsevol país.

Mitjançant l'estudi de l'entorn proper primer i de realitats més llunyanes després els alumnes poden prendre consciència de les expressions culturals que hi ha al seu voltant i de la importància que tenen per a tots els pobles i civilitzacions. Poden aprendre que les expressions culturals són clau per poder conèixer a fons qualsevol cultura i que són una font d'informació i de plaer importantíssima. Els alumnes haurien de sortir de l'aula quan sigui possible i poder visitar aquestes expressions culturals de primera mà. L'àrea de ciències socials és clau perquè els alumnes aprenguin que l'única manera de mantenir la identitat pròpia de la nostra comunitat autònoma és conèixer la nostra cultura primer per poder arribar després a respectar-la.

Objectius específics

1. Conèixer les característiques socials i culturals de la nostra comunitat, de l'Estat espanyol i de la Unió Europea i entendre'n l'organització i el funcionament.
2. Participar activament en activitats de grup, desenvolupant habilitats socials que conduixin a adoptar un comportament responsable, constructiu, solidari i dialogant, respectant els principis bàsics del funcionament democràtic.
3. Prendre consciència de la pertinença a grups socials i culturals amb característiques pròpies i valorar l'enriquiment que suposen les diverses cultures que integren el món sobre la base d'uns valors compartits i la necessitat de respecte pel docent, pels companys i pels drets humans.

4. Aprendre a respectar la diversitat cultural de la societat actual i valorar l'enriquiment que suposa el contacte entre diverses cultures i la possibilitat de conviure amb companys d'origen divers.
5. Ser crítics amb la intervenció humana en el medi, aprendre de quina manera la vida humana afecta l'entorn i adquirir hàbits i actituds de defensa i recuperació del medi ambient, així com del patrimoni cultural de la nostra comunitat i de l'Estat espanyol.
6. Apreciar les diferències en el medi social i cultural que es produeixen amb el pas del temps i aplicar-les a l'estudi de la història de les Illes Balears i de l'Estat espanyol.
7. Representar i interpretar fets i conceptes del medi social i cultural mitjançant codis numèrics, gràfics, cartogràfics i d'altres.
8. Identificar, plantejar-se i resoldre interrogants i qüestions relacionats amb elements significatius de l'entorn, utilitzant estratègies de recerca i tractament de la informació, formulació i comprovació de conjectures, exploració de solucions alternatives i reflexió sobre el propi procés d'aprenentatge, utilitzant també les competències comunicatives pròpies de l'àrea (descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació).
9. Utilitzar la lectura i les tecnologies de la informació i la comunicació per obtenir informació i com a instrument per aprendre i compartir coneixements. Descobrir les possibilitats que ens ofereixen les tecnologies de la informació i la comunicació i aplicar-les habitualment a l'aula.
10. Participar en l'elaboració i l'avaluació de treballs d'investigació relacionats amb aspectes rellevants de l'entorn social i cultural, amb la conservació del medi i del patrimoni i amb les accions solidàries tant individualment com en grup.
11. Adquirir hàbits de feina diària i apreciar l'esforç com a qualitat necessària per assolir els objectius proposats en qualsevol tasca.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

Del primer al tercer curs

BLOC 1. CONTINGUTS COMUNS		
Continguts	Criteris d'avaluació	Estàndards d'aprenentatge avaluables
<ul style="list-style-type: none">– Iniciació al coneixement científic i com s'aplica en les ciències socials.– Recollida d'informació del tema que s'ha de tractar, fent servir diferents fonts (directes i indirectes).– Utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació per cercar i seleccionar informació, simular processos i presentar conclusions.– Desenvolupament d'estratègies per organitzar, memoritzar i recuperar informació obtinguda mitjançant diferents mètodes i fonts.– Tècniques de treball individual.– Utilització i lectura de diferents llenguatges textuais i gràfics.– Estratègies per desenvolupar la responsabilitat, la capacitat d'esforç i la constància en l'estudi.	<ol style="list-style-type: none">1. Obtenir informació concreta i rellevant sobre fets o fenòmens prèviament delimitats, fent servir diferents fonts (directes i indirectes).2. Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació per obtenir informació i com a instrument per aprendre i expressar continguts sobre ciències socials.3. Desenvolupar la responsabilitat, la capacitat d'esforç i la constància en l'estudi.4. Fer presentacions i treballs senzills individualment i en grup que suposin la cerca, la selecció i l'organització de textos de caràcter social, geogràfic o històric, demostrant habilitat per treballar tant individualment com col·laborativament dins un equip.5. Valorar la feina en equip, mostrar	<ol style="list-style-type: none">1.1. Cerca, selecciona i organitza informació relacionada amb les ciències socials i ho comunica oralment i/o per escrit.2.1. Utilitza les tecnologies de la informació i la comunicació (Internet, blogs, xarxes socials...) per elaborar treballs.2.2. Analitza informacions relacionades amb l'àrea i fa servir imatges, taules, gràfics, esquemes, resums i les tecnologies de la informació i la comunicació.3.1. Fa les tasques encomanades i presenta els treballs de manera ordenada, clara i neta.3.2. Utilitza el vocabulari adquirit per elaborar treballs amb la terminologia adequada als temes tractats.3.3. Exposa oralment continguts relacionats amb l'àrea, que manifesten la

<ul style="list-style-type: none">- Foment de tècniques d'animació a la lectura de textos de divulgació de les ciències socials (de caràcter social, geogràfic i històric).- Utilització de tècniques per potenciar la cohesió del grup i el treball cooperatiu.- Ús correcte de diversos materials amb els quals es treballa.- Planificació i gestió de projectes amb el fi d'aconseguir objectius. Iniciativa emprenedora.- Estratègies per resoldre conflictes, utilització de les normes de convivència i valoració de la convivència pacífica i tolerant.	<p>actituds de cooperació i participació responsable i acceptar les diferències amb respecte i tolerància vers les idees i aportacions alienes en els diàlegs i debats.</p> <ol style="list-style-type: none">6. Respectar la varietat dels grups humans i valorar la importància d'una convivència pacífica i tolerant entre tots sobre la base dels valors democràtics i els drets humans universalment compartits.7. Participar d'una manera eficaç i constructiva en la vida social creant estratègies per resoldre conflictes.8. Valorar la cooperació i el diàleg com a forma d'evitar i resoldre conflictes, i fomentar així els valors democràtics.9. Desenvolupar la creativitat i l'esperit emprenedor i augmentar les capacitats per aprofitar la informació, les idees, i per presentar conclusions innovadores.10. Desenvolupar actituds de cooperació i de treball en equip, així com l'hàbit d'assumir nous rols en una societat en constant canvi.	<p>comprensió de textos orals i/o escrits.</p> <ol style="list-style-type: none">4.1. Fa treballs i presentacions individuals i en grup.5.1. Utilitza estratègies per fer treballs de forma individual i en equip, i mostra habilitats per a la resolució pacífica de conflictes.5.2. Participa en activitats de grup adoptant un comportament responsable, constructiu i solidari i respecta els principis bàsics del funcionament democràtic.6.1. Valora la importància d'una convivència pacífica i tolerant entre els diferents grups humans sobre la base dels valors democràtics i els drets humans universalment compartits.7.1. Participa d'una manera eficaç i constructiva en la vida de l'aula i del centre i crea estratègies per resoldre conflictes.7.2. Identifica i utilitza els codis de conducta i els usos generalment acceptats en les distintes societats i entorns (escola, família, barri, etc.).8.1. Valora la cooperació i el diàleg com a forma d'evitar i resoldre conflictes i fomenta els valors democràtics.
--	--	--

		<p>9.1. Mostra actituds de confiança en si mateix, sentit crític, iniciativa personal, curiositat, interès, creativitat en l'aprenentatge i esperit emprenedor que el fan actiu davant les circumstàncies que l'envolten.</p> <p>9.2. Manifesta autonomia en la planificació i l'execució d'accions i tasques i té iniciativa en la presa de decisions.</p> <p>10.1. Desenvolupa i manifesta actituds de cooperació i de treball en equip, valora les idees alienes i reacciona amb intuïció, amplitud de mires i flexibilitat davant seu.</p>
BLOC 2. EL MÓN QUE ENS ENVOLTA		
Continguts	Criteris d'avaluació	Estàndards d'aprenentatge avaluable
<ul style="list-style-type: none"> – L'Univers i el sistema solar: el Sol, els planetes. – El planeta Terra i la Lluna, el seu satèl·lit. Característiques. Moviments i conseqüències. – La representació de la Terra. Orientació en l'espai. – Globus terraqüis. Identificació dels pols, l'eix i els hemisferis. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explicar com és i de quina forma es va originar l'Univers i els seus principals components. 2. Descriure les principals característiques del sistema solar i identificar diferents tipus d'astre i les seves característiques. 3. Ubicar el planeta Terra i la Lluna en el sistema solar i explicar-ne característiques, moviments i 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Descriu com és l'Univers i els seus principals components, i identifica galàxia, estrella, planeta i satèl·lit. 2.1. Descriu els components i els moviments del sistema solar i localitza el Sol al centre. 3.1. Defineix i representa el moviment de translació terrestre, l'eix de gir i els pols geogràfics i associa les estacions de l'any

<ul style="list-style-type: none">– Cartografia: plànols i mapes, escales.– Punts de la Terra: els paral·lels i els meridians.– Coordenades geogràfiques: latitud i longitud.– El planisferi: físic i polític.– L'atmosfera. Fenòmens atmosfèrics.– El temps atmosfèric. Medició i predicció.– Mapes del temps. Símbols convencionals.– El clima i factors climàtics.– Les grans zones climàtiques del planeta.– Els tipus de clima de les Illes Balears i les seves zones d'influència.– Els tipus de clima d'Espanya i les seves zones d'influència.– La hidrosfera. Distribució de l'aigua en el planeta. El cicle de l'aigua.– La litosfera: característiques i tipus de roca.– Roques i minerals: propietats, usos i utilitats.– Paisatges naturals de les Illes Balears.– La serra de Tramuntana i Eivissa i	<p>conseqüències.</p> <ol style="list-style-type: none">4. Identificar les capes de la Terra segons l'estructura, ja sigui interna o externa.5. Explicar les distintes formes de representar la superfície terrestre.6. Descriure correctament plànols i mapes senzills interpretant-ne l'escala i els signes convencionals.7. Identificar l'atmosfera com a escenari dels fenòmens meteorològics i explicar la importància de tenir-ne cura.8. Explicar la diferència entre clima i temps atmosfèric i interpretar mapes del temps.9. Identificar els elements que influeixen en el clima, explicar com hi actuen i adquirir una idea bàsica de <i>clima</i> i dels factors que el determinen.10. Reconèixer les zones climàtiques mundials i els tipus de clima d'Espanya i de les Illes Balears i identificar-ne algunes de les característiques bàsiques.11. Explicar la hidrosfera, identificar i anomenar masses i cursos d'aigua, diferenciar aigües superficials i aigües	<p>amb l'efecte combinat d'aquests moviments.</p> <ol style="list-style-type: none">3.2. Explica el dia i la nit com a conseqüència de la rotació terrestre i com a unitats per mesurar el temps.3.3. Defineix la translació de la Lluna, i identifica i anomena les fases lunars.4.1. Identifica les capes de la Terra.5.1. Explica les distintes representacions de la Terra: plànols, mapes, planisferis i globus terraqüis.6.1. Identifica i classifica els diferents tipus de mapa i interpreta els signes convencionals més habituals que hi poden aparèixer.7.1. Identifica i anomena fenòmens atmosfèrics.7.2. Explica la importància de tenir cura de l'atmosfera i les conseqüències de no fer-ho.8.1. Explica quina és la diferència entre temps atmosfèric i clima.8.2. Identifica els distintes aparells de mesura que s'utilitzen per recollir dades atmosfèriques.8.3. Descriu una estació meteorològica,
---	--	---

<p>Formentera com a Patrimoni de la Humanitat.</p> <ul style="list-style-type: none">– Menorca, Reserva de la Biosfera.– Els parcs naturals i nacionals de les Illes Balears.– La diversitat geogràfica dels paisatges de les Illes Balears: relleu i hidrografia.– La diversitat geogràfica dels paisatges d'Espanya: relleu i hidrografia.– La diversitat geogràfica dels paisatges d'Europa: relleu, climes i hidrografia.– La intervenció humana en el medi.– El desenvolupament sostenible.– Els problemes de la contaminació.– El canvi climàtic: causes i conseqüències.– Consum responsable.	<p>subterrànies, conques i vessants hidrogràfics, i descriure el cicle de l'aigua.</p> <p>12. Adquirir el concepte de <i>litosfera</i>, conèixer alguns tipus de roca i la seva composició i identificar distints minerals i unes quantes propietats.</p> <p>13. Explicar què és un paisatge i identificar els principals elements que el componen.</p> <p>14. Localitzar en un mapa els elements més importants del relleu d'Espanya i de les Illes Balears i la seva xarxa hidrogràfica i descriure'n les característiques.</p> <p>15. Explicar la influència del comportament humà en el medi natural, identificar l'ús sostenible dels recursos naturals, proposar una sèrie de mesures necessàries per al desenvolupament sostenible de les societats i especificar-ne els efectes positius.</p> <p>16. Explicar les conseqüències que tenen les nostres accions sobre el clima i el canvi climàtic.</p>	<p>explica quina funció té i confecciona i interpreta gràfics senzills de temperatures i precipitacions.</p> <p>8.4. Interpreta mapes meteorològics senzills i en distingeix els elements principals.</p> <p>9.1. Defineix <i>clima</i>, n'anomena els elements i identifica els factors que el determinen.</p> <p>10.1. Explica què és una zona climàtica.</p> <p>11.1. Defineix <i>hidrosfera</i>, identifica i anomena masses i cursos d'aigua i explica com es formen les aigües subterrànies.</p> <p>11.2. Descriu ordenadament les fases del cicle de l'aigua.</p> <p>11.3. Identifica i anomena els trams d'un riu.</p> <p>12.1. Observa, identifica i explica la composició de les roques i n'anomena alguns tipus.</p> <p>12.2. Identifica i explica les diferències entre roques i minerals.</p> <p>13.1. Defineix <i>paisatge</i> i n'identifica els elements.</p> <p>14.1. Localitza en un mapa les mars i els oceans que envolten Espanya.</p> <p>15.1. Explica l'ús sostenible dels recursos</p>
---	---	--

		<p>naturals, i proposa i adopta una sèrie de mesures i actuacions que condueixen a millorar les condicions ambientals del nostre planeta.</p> <p>16.1. Explica les causes i les conseqüències del canvi climàtic i les actuacions responsables per frenar-lo.</p>
BLOC 3. VIURE EN SOCIETAT		
Continguts	Criteris d'avaluació	Estàndards d'aprenentatge avaluables
<ul style="list-style-type: none"> – L'organització social, política i territorial de l'Estat espanyol. – Drets i deures dels ciutadans. – La Constitució de 1978. – L'Estatut d'autonomia. – Forma de govern: la monarquia parlamentària. – Entitats territorials i òrgans de govern. – Manifestacions culturals i lingüístiques d'Espanya. – La Unió Europea. – La població. Factors que modifiquen la població d'un territori. – Població absoluta. Densitat de 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explicar la importància de la Constitució i l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears, així com els drets, deures i llibertats que hi apareixen recollits. 2. Identificar les institucions polítiques que es deriven de la Constitució. 3. Descriure l'organització territorial de les Illes Balears i de l'Estat espanyol. 4. Valorar la diversitat cultural, social, política i lingüística de l'Estat espanyol, i respectar les diferències. 5. Identificar l'estructura i les finalitats de la Unió Europea i explicar alguns avantatges derivats del fet de formar 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Identifica, respecta i valora els principis democràtics més importants establerts en la Constitució. 2.1. Identifica les principals institucions de l'Estat espanyol. 3.1. Explica l'organització territorial d'Espanya, anomena les estructures bàsiques de govern i localitza en mapes polítics les principals comunitats autònomes que formen Espanya. 4.1. Valora, partint de la realitat de l'Estat espanyol, la diversitat cultural, social, política i lingüística en un mateix territori com a font d'enriquiment cultural. 5.1. Explica què és la Unió Europea i

<p>població.</p> <ul style="list-style-type: none">– Variables demogràfiques.– Distribució espacial, creixement natural i creixement real de la població. Representació gràfica.– Població d’Espanya i de les Illes Balears: distribució i evolució. Els moviments migratoris.– Població d’Europa: distribució i evolució.– Les activitats productives: recursos naturals, matèries primeres.– Productes elaborats. Artesania i indústria. Les formes de producció.– El sector de serveis i la seva importància a les Illes Balears.– Les activitats econòmiques i els sectors productius de les Illes Balears, d’Espanya i d’Europa.– La producció de béns i serveis. El consum i la publicitat.– Educació financera. Els doblers. L’estalvi.– Ocupabilitat i esperit emprenedor. L’empresa. Activitats i funcions.	<p>part de la Unió Europea.</p> <ol style="list-style-type: none">6. Comprendre els principals conceptes demogràfics i la relació que tenen amb els factors geogràfics, socials, econòmics o culturals.7. Distingir els principals trets de la població de les Illes Balears, espanyola i europea, i explicar-ne l’evolució i la distribució representant-la gràficament.8. Descriure els moviments migratoris de la població a les Illes Balears i a Espanya.9. Explicar les diferències entre matèries primeres i productes elaborats, i identificar les activitats que es fan per obtenir-los.10. Identificar les activitats que pertanyen a cadascun dels sectors econòmics, descriure’n les característiques i reconèixer les principals activitats econòmiques de les Illes Balears, d’Espanya i d’Europa.11. Descriure el funcionament de la publicitat i les seves tècniques, i distingir publicitat educativa i	<p>localitza en un mapa els principals estats membres.</p> <ol style="list-style-type: none">6.1. Defineix <i>demografia</i> i comprèn els principals conceptes demogràfics.6.2. Defineix <i>població d’un territori</i> i identifica els principals factors que hi incideixen.7.1. Descriu els principals trets de la població espanyola i l’europea.7.2. Descriu els factors que condicionen la distribució de la població espanyola i l’europea.7.3. Descriu la densitat de població.8.1. Identifica i descriu els principals problemes actuals de la població: superpoblació, envelliment, etc.9.1. Identifica i defineix <i>matèries primeres i producte elaborat</i>.9.2. Descriu ordenadament el procés d’obtenció d’un producte fins a la venda i identifica els sectors als quals pertanyen.10.1. Identifica els tres sectors d’activitats econòmiques i classifica distintes activitats en el grup al qual pertanyen.11.1. Valora amb esperit crític la funció de la publicitat.
--	---	---

<p>– Educació vial. Adquisició de coneixements que contribueixen a consolidar conductes i hàbits vials correctes.</p>	<p>publicitat consumista.</p> <p>12. Prendre consciència del valor dels doblers i l'ús que se'n fa mitjançant un consum responsable i el sentit de l'estalvi.</p> <p>13. Comprendre els beneficis que ofereix l'esperit emprenedor.</p> <p>14. Explicar les característiques essencials d'una empresa, especificar les diferents formes d'organització que poden tenir i les activitats que poden desenvolupar i distingir entre els diversos tipus d'empresa.</p> <p>15. Conèixer i respectar les normes de circulació i fomentar la seguretat vial en tots els aspectes.</p>	<p>12.1. Diferència entre diferents tipus de despesa.</p> <p>12.2. Planifica els estalvis per a despeses futures elaborant un petit pressupost personal.</p> <p>13.1. Desenvolupa la creativitat.</p> <p>14.1. Identifica diferents tipus d'empresa segons la mida i el sector econòmic al qual pertanyen les activitats que duen a terme.</p> <p>15.1. Explica normes bàsiques de circulació i les conseqüències derivades de desconèixer-les i incomplir-les.</p> <p>15.2. Coneix alguns senyals i normes de trànsit, reconeix la importància de respectar-los i els fa servir com a vianant i com a usuari dels mitjans de transport (fermar-se el cinturó, no molestar el conductor...).</p>
---	--	--

BLOC 4. LES EMPREMTES DEL TEMPS

Continguts	Criteris d'avaluació	Estàndards d'aprenentatge avaluable
<p>– La història: el temps històric i la seva mesura.</p> <p>– Les fonts històriques i la seva classificació.</p>	<p>1. Explicar les característiques de cada temps històric i certs esdeveniments que han determinat canvis fonamentals en el rumb de la història.</p>	<p>1.1. Defineix el concepte de <i>prehistòria</i> i identifica la idea d'<i>edat</i> a la història.</p> <p>1.2. Explica i valora la importància de l'escriptura, l'agricultura i la ramaderia</p>

<ul style="list-style-type: none">- Les edats de la història: duració i datació dels fets històrics que les delimiten. Les línies del temps.- La península Ibèrica i les Illes Balears a la prehistòria.- La península Ibèrica i les Illes Balears a l'edat antiga.- Els regnes peninsulars i les Illes Balears a l'edat mitjana.- La monarquia hispànica a l'edat moderna.- Espanya a l'edat contemporània (I): el segle XIX.- Espanya a l'edat contemporània (II): els segles XX i XXI.- El nostre patrimoni històric i cultural.	<ol style="list-style-type: none">2. Utilitzar les nocions bàsiques de successió, duració i simultaneïtat per ordenar temporalment alguns fets històrics i altres fets rellevants.3. Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i esdeveniments històrics més rellevants de la història d'Espanya i de les Illes Balears per adquirir una perspectiva global de la seva evolució.4. Desenvolupar la curiositat per conèixer les formes de vida humana en el passat i valorar la importància que tenen les restes per conèixer i estudiar la història i com a patrimoni cultural que hem de cuidar i llegar.5. Valorar la importància dels museus, llocs i monuments històrics com a espais on s'ensenya i s'aprèn, mostrar una actitud de respecte cap a l'entorn i la seva cultura i apreciar l'herència cultural.	<p>com a descobriments que canviaren profundament les societats humanes.</p> <ol style="list-style-type: none">2.1. Reconeix el segle com a unitat de mesura del temps històric i localitza fets situant-los temporalment (aC o dC).2.2. Fa servir diferents tècniques per localitzar en el temps i en l'espai fets del passat i percep la duració, la simultaneïtat i les relacions entre els esdeveniments.3.1. Situa en una línia del temps les etapes històriques més importants de les distintes edats de la història.3.2. Explica aspectes relacionats amb la forma de vida o organització social d'Espanya de les diferents èpoques històriques estudiades.4.1. Identifica, valora i respecta el patrimoni històric, cultural i artístic i assumeix les responsabilitats que suposa conservar-lo i millorar-lo.4.2. Respecta les restes històriques i les valora com un patrimoni que hem de llegar, i reconeix el valor que el patrimoni arqueològic monumental ens aporta per conèixer el passat.5.1. Respecta i assumeix el comportament
--	---	--

		<p>que s'ha de tenir quan es visita un museu o un edifici antic.</p> <p>5.2. Aprecia l'herència cultural a escala local, nacional i europea com a riquesa compartida que hem de conèixer, preservar i cuidar.</p>
--	--	---

Del quart al sisè curs

BLOC 1. CONTINGUTS COMUNS		
Continguts	Criteris d'avaluació	Estàndards d'aprenentatge avaluables
<ul style="list-style-type: none"> – Iniciació al coneixement científic i com s'aplica en les ciències socials. – Recollida d'informació del tema que s'ha de tractar, fent servir diferents fonts (directes i indirectes). – Utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació per cercar i seleccionar informació, simular processos i presentar conclusions. – Desenvolupament d'estratègies per organitzar, memoritzar i recuperar informació obtinguda mitjançant diferents mètodes i fonts. – Tècniques de treball individual. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obtenir informació concreta i rellevant sobre fets o fenòmens prèviament delimitats, fent servir diferents fonts (directes i indirectes). 2. Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació per obtenir informació i com a instrument per aprendre i expressar continguts sobre ciències socials. 3. Desenvolupar la responsabilitat, la capacitat d'esforç i la constància en l'estudi. 4. Fer presentacions i treballs individualment i en grup que suposin la 	<p>1.1. Cerca, selecciona i organitza informació relacionada amb les ciències socials, concreta i rellevant, l'analitza, n'obté conclusions, reflexiona sobre el procés seguit i ho comunica oralment i/o per escrit.</p> <p>2.1. Utilitza les tecnologies de la informació i la comunicació (Internet, blogs, xarxes socials...) per elaborar treballs amb la terminologia adequada als temes tractats.</p> <p>2.2. Analitza informacions relacionades amb l'àrea i fa servir imatges, taules, gràfics, esquemes, resums i les tecnologies</p>

<ul style="list-style-type: none">- Utilització i lectura de diferents llenguatges textuais i gràfics.- Estratègies per desenvolupar la responsabilitat, la capacitat d'esforç i la constància en l'estudi.- Foment de tècniques d'animació a la lectura de textos de divulgació de les ciències socials (de caràcter social, geogràfic i històric).- Utilització de tècniques per potenciar la cohesió del grup i el treball cooperatiu.- Ús correcte de diversos materials amb els quals es treballa.- Planificació i gestió de projectes amb el fi d'assolir objectius. Iniciativa emprenedora.- Estratègies per resoldre conflictes, utilització de les normes de convivència i valoració de la convivència pacífica i tolerant.	<p>cerca, la selecció i l'organització de textos de caràcter social, geogràfic o històric, demostrant habilitat per treballar tant individualment com col·laborativament dins un equip.</p> <ol style="list-style-type: none">5. Valorar la feina en equip, mostrar actituds de cooperació i participació responsable i acceptar les diferències amb respecte i tolerància vers les idees i aportacions alienes en els diàlegs i debats.6. Respectar la varietat dels grups humans i valorar la importància d'una convivència pacífica i tolerant entre tots sobre la base dels valors democràtics i els drets humans universalment compartits.7. Participar d'una manera eficaç i constructiva en la vida social creant estratègies per resoldre conflictes.8. Valorar la cooperació i el diàleg com a forma d'evitar i resoldre conflictes, i fomentar així els valors democràtics.9. Desenvolupar la creativitat i l'esperit emprenedor i augmentar les capacitats per aprofitar la informació, les idees, i	<p>de la informació i la comunicació.</p> <ol style="list-style-type: none">3.1. Fa les tasques encomanades i presenta els treballs de manera ordenada, clara i neta.3.2. Utilitza amb rigor i precisió el vocabulari adquirit per elaborar treballs amb la terminologia adequada als temes tractats.3.3. Exposava oralment, de forma clara i ordenada, continguts relacionats amb l'àrea, que manifesten la comprensió de textos orals i/o escrits.4.1. Fa treballs i presentacions individuals i en grup que suposen la cerca, la selecció i l'organització de textos de caràcter, geogràfic, social i històric.5.1. Utilitza estratègies per fer treballs de forma individual i en equip, i mostra habilitats per a la resolució pacífica de conflictes.5.2. Participa en activitats de grup adoptant un comportament responsable, constructiu i solidari i respecta els principis bàsics del funcionament democràtic.6.1. Valora la importància d'una convivència pacífica i tolerant entre els
--	---	---

	<p>per presentar conclusions innovadores.</p> <p>10. Desenvolupar actituds de cooperació i de treball en equip, així com l'hàbit d'assumir nous rols en una societat de constant canvi.</p>	<p>diferents grups humans sobre la base dels valors democràtics i els drets humans universalment compartits.</p> <p>7.1. Participa d'una manera eficaç i constructiva en la vida de l'aula i del centre i crea estratègies per resoldre conflictes.</p> <p>7.2. Identifica i utilitza els codis de conducta i els usos generalment acceptats en les distintes societats i entorns (escola, família, barri, etc.).</p> <p>8.1. Valora la cooperació i el diàleg com a forma d'evitar i resoldre conflictes i fomenta els valors democràtics.</p> <p>9.1. Mostra actituds de confiança en si mateix, sentit crític, iniciativa personal, curiositat, interès, creativitat en l'aprenentatge i esperit emprenedor que el fan actiu davant les circumstàncies que l'envolten.</p> <p>9.2. Manifesta autonomia en la planificació i l'execució d'accions i tasques i té iniciativa en la presa de decisions.</p> <p>10.1. Desenvolupa i manifesta actituds de cooperació i de treball en equip, valora les idees alienes i reacciona amb intuïció, obertura i flexibilitat davant seu.</p>
--	---	---

		10.2. Planifica treballs en grup, mostra actituds per coordinar equips, pren decisions i accepta responsabilitats.
BLOC 2. EL MÓN QUE ENS ENVOLTA		
Continguts	Criteris d'avaluació	Estàndards d'aprenentatge avaluables
<ul style="list-style-type: none"> – Univers i el sistema solar: el Sol, els planetes. – El planeta Terra i la Lluna, el seu satèl·lit. Característiques. Moviments i conseqüències. – La representació de la Terra. Orientació en l'espai. – Globus terraqüis. Identificació dels pols, l'eix i els hemisferis. – Cartografia: plànols i mapes, escales. – Punts de la Terra: els paral·lels i els meridians. – Coordenades geogràfiques: latitud i longitud. – El planisferi: físic i polític. – L'atmosfera. Fenòmens atmosfèrics. – El temps atmosfèric. Medició i predicció. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explicar com és i de quina forma es va originar l'Univers i els seus principals components. 2. Descriure les principals característiques del sistema solar i identificar diferents tipus d'astre i les seves característiques. 3. Ubicar el planeta Terra i la Lluna en el sistema solar i explicar-ne característiques, moviments i conseqüències. 4. Identificar les capes de la Terra segons l'estructura, ja sigui interna o externa. 5. Explicar les distintes formes de representar la superfície terrestre. 6. Descriure correctament plànols i mapes senzills interpretant-ne l'escala i els signes convencionals. 7. Identificar i emprar els conceptes de <i>paral·lel</i>, <i>meridià</i> i <i>coordenada geogràfica</i>. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Descriu com és i de quina forma es va originar l'Univers, és capaç d'explicar-ne els principals components i identifica galàxia, estrella, planeta, satèl·lit, asteroide i cometa. 2.1. Descriu les característiques, els components i els moviments del sistema solar i localitza el Sol al centre i els planetes segons la proximitat. 3.1. Defineix i representa el moviment de translació terrestre, l'eix de gir i els pols geogràfics i associa les estacions de l'any amb l'efecte combinat d'aquests moviments. 3.2. Explica el dia i la nit com a conseqüència de la rotació terrestre i com a unitats per mesurar el temps. 3.3. Defineix la translació de la Lluna, i identifica i anomena les fases lunars.

<ul style="list-style-type: none">– Mapes del temps. Símbols convencionals.– El clima i factors climàtics.– Les grans zones climàtiques del planeta.– Els tipus de clima de les Illes Balears i les seves zones d'influència.– Els tipus de clima d'Espanya i les seves zones d'influència.– La hidrosfera. Distribució de l'aigua en el planeta. El cicle de l'aigua.– La litosfera: característiques i tipus de roca.– Roques i minerals: propietats, usos i utilitats.– Paisatges naturals de les Illes Balears.– La serra de Tramuntana i Eivissa i Formentera com a Patrimoni de la Humanitat.– Menorca, Reserva de la Biosfera.– Els parcs naturals i nacionals de les Illes Balears.– La diversitat geogràfica dels paisatges de les Illes Balears: relleu i hidrografia.– La diversitat geogràfica dels paisatges d'Espanya: relleu i hidrografia.	<ol style="list-style-type: none">8. Identificar l'atmosfera com a escenari dels fenòmens meteorològics i explicar la importància de tenir-ne cura.9. Explicar la diferència entre clima i temps atmosfèric i interpretar mapes del temps.10. Identificar els elements que influeixen en el clima, explicar com hi actuen i adquirir una idea bàsica de <i>clima</i> i dels factors que el determinen.11. Reconèixer les zones climàtiques mundials i els tipus de clima d'Espanya i de les Illes Balears i identificar-ne algunes de les característiques bàsiques.12. Explicar la hidrosfera, identificar i anomenar masses i cursos d'aigua, diferenciar aigües superficials i aigües subterrànies, conques i vessants hidrogràfics, i descriure el cicle de l'aigua.13. Adquirir el concepte de <i>litosfera</i>, conèixer alguns tipus de roca i la seva composició i identificar distints minerals i unes quantes propietats.14. Explicar què és un paisatge i identificar	<ol style="list-style-type: none">4.1. Identifica, anomena i descriu les capes de la Terra.5.1. Explica les distintes representacions de la Terra: plànols, mapes, planisferis i globus terraqüis.6.1. Identifica i classifica els diferents tipus de mapa, incloent-hi els planisferis, defineix què és l'escala en un mapa i utilitza i interpreta els signes convencionals més habituals que hi poden aparèixer.7.1. Localitza diferents punts de la Terra fent servir els paral·lels i meridians i les coordenades geogràfiques.8.1. Identifica i anomena fenòmens atmosfèrics i descriu les causes que produeixen la formació dels núvols i les precipitacions.8.2. Explica la importància de tenir cura de l'atmosfera i les conseqüències de no fer-ho.9.1. Explica quina és la diferència entre temps atmosfèric i clima.9.2. Identifica els distints aparells de mesura que s'utilitzen per recollir dades atmosfèriques i els classifica segons la informació que proporcionen.
---	--	--

<ul style="list-style-type: none">- La diversitat geogràfica dels paisatges d'Europa: relleu, climes i hidrografia.- La intervenció humana en el medi.- El desenvolupament sostenible.- Els problemes de la contaminació.- El canvi climàtic: causes i conseqüències.- Consum responsable.	<p>els principals elements que el componen.</p> <p>15. Localitzar en un mapa els elements més importants del relleu d'Espanya i de les Illes Balears i la seva xarxa hidrogràfica i descriure'n les característiques.</p> <p>16. Identificar les principals unitats del relleu, la xarxa hidrogràfica i els climes d'Europa i localitzar-los en un mapa.</p> <p>17. Explicar la influència del comportament humà en el medi natural, identificar l'ús sostenible dels recursos naturals, proposar una sèrie de mesures necessàries per al desenvolupament sostenible de les societats i especificar-ne els efectes positius. Conèixer què representa ser declarat Patrimoni de la Humanitat. Conèixer què significa <i>Reserva de la Biosfera, parc natural i parc nacional</i>.</p> <p>18. Explicar les conseqüències que tenen les nostres accions sobre el clima i el canvi climàtic.</p>	<p>9.3. Descriu una estació meteorològica, explica quina funció té i confecciona i interpreta gràfics senzills de temperatures i precipitacions.</p> <p>9.4. Interpreta mapes meteorològics senzills i en distingeix els elements principals.</p> <p>10.1. Defineix <i>clima</i>, n'anomena els elements i identifica els factors que el determinen.</p> <p>11.1. Explica què és una zona climàtica, anomena les tres zones climàtiques del planeta i en descriu les característiques principals.</p> <p>11.2. Descriu i assenjala en un mapa els tipus de clima d'Espanya i les zones que afecta cadascun, interpreta i analitza climogrames de distints territoris d'Espanya i els relaciona amb el clima a què pertanyen.</p> <p>12.1. Defineix <i>hidrosfera</i>, identifica i anomena masses i cursos d'aigua i explica com es formen les aigües subterrànies, com sorgeixen i com s'hi accedeix.</p> <p>12.2. Descriu ordenadament les fases del cicle de l'aigua.</p>
---	--	--

		<p>12.3. Diferencia conques i vessants hidrogràfics.</p> <p>12.4. Identifica i anomena els trams d'un riu i les característiques de cadascun.</p> <p>13.1. Observa, identifica i explica la composició de les roques i n'anomena alguns tipus.</p> <p>13.2. Identifica i explica les diferències entre roques i minerals, en descriu els usos i utilitats i classifica alguns minerals segons les propietats.</p> <p>14.1. Defineix <i>paisatge</i>, n'identifica els elements, explica les característiques dels principals paisatges d'Espanya i d'Europa i valora la diversitat existent.</p> <p>15.1. Localitza en un mapa les principals unitats del relleu i els vessants hidrogràfics d'Espanya.</p> <p>15.2. Localitza en un mapa els grans rius d'Espanya i les mars i els oceans que l'envolten.</p> <p>16.1. Localitza en un mapa el relleu, els vessants hidrogràfics i els climes d'Europa.</p> <p>16.2. Reconeix els principals trets del relleu, els rius i el clima d'Europa.</p> <p>17.1. Explica l'ús sostenible dels recursos</p>
--	--	--

		<p>naturals, i proposa i adopta una sèrie de mesures i actuacions que condueixen a millorar les condicions ambientals del nostre planeta.</p> <p>18.1. Explica les causes i les conseqüències del canvi climàtic i les actuacions responsables per frenar-lo.</p>
BLOC 3. VIURE EN SOCIETAT		
Continguts	Criteris d'avaluació	Estàndards d'aprenentatge avaluables
<ul style="list-style-type: none"> - L'organització social, política i territorial de l'Estat espanyol. - Drets i deures dels ciutadans. - La constitució de 1978. - L'Estatut d'autonomia. - Forma de govern: la monarquia parlamentària. - Entitats territorials i òrgans de govern. - Manifestacions culturals i lingüístiques d'Espanya. - La Unió Europea. - La població. Factors que modifiquen la població d'un territori. - Població absoluta. Densitat de 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explicar la importància de la Constitució i l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears, així com els drets, deures i llibertats que hi apareixen recollits. 2. Identificar les institucions polítiques que es deriven de la Constitució. 3. Descriure l'organització territorial de les Illes Balears i de l'Estat espanyol. 4. Valorar la diversitat cultural, social, política i lingüística de l'Estat espanyol, i respectar les diferències. 5. Identificar l'estructura i les finalitats de la Unió Europea i explicar alguns avantatges derivats del fet de formar 	<p>1.1. Identifica, respecta i valora els principis democràtics més importants establerts en la Constitució i explica la importància que té la Constitució per al funcionament de l'Estat espanyol.</p> <p>2.1. Identifica les principals institucions de l'Estat espanyol i en descriu les funcions i l'organització.</p> <p>2.2. Identifica i comprèn la divisió de poders de l'Estat i quines són les funcions recollides en la Constitució per a cadascun.</p> <p>3.1. Explica l'organització territorial d'Espanya, anomena les estructures bàsiques de govern i localitza en mapes</p>

<p>població.</p> <ul style="list-style-type: none">– Variables demogràfiques.– Distribució espacial, creixement natural i creixement real de la població. Representació gràfica.– Població d'Espanya i de les Illes Balears: distribució i evolució. Els moviments migratoris.– Població d'Europa: distribució i evolució.– Les activitats productives: recursos naturals, matèries primeres.– Productes elaborats. Artesania i indústria. Les formes de producció.– El sector de serveis i la seva importància a les Illes Balears.– Les activitats econòmiques i els sectors productius de les Illes Balears, d'Espanya i d'Europa.– La producció de béns i serveis. El consum i la publicitat.– Educació financera. Els doblers. L'estalvi.– Ocupabilitat i esperit emprenedor. L'empresa. Activitats i funcions.	<p>part de la Unió Europea.</p> <ol style="list-style-type: none">6. Comprendre els principals conceptes demogràfics i la relació que tenen amb els factors geogràfics, socials, econòmics o culturals.7. Distingir els principals trets de la població de les Illes Balears, espanyola i europea, i explicar-ne l'evolució i la distribució representant-la gràficament.8. Descriure els moviments migratoris de la població a les Illes Balears i a Espanya.9. Explicar les diferències entre matèries primeres i productes elaborats, i identificar les activitats que es fan per obtenir-los.10. Identificar les activitats que pertanyen a cadascun dels sectors econòmics descriure'n les característiques i reconèixer les principals activitats econòmiques de les Illes Balears, d'Espanya i d'Europa.11. Descriure el funcionament de la publicitat i les seves tècniques, i distingir publicitat educativa i	<p>polítics les distintes comunitats autònomes que formen Espanya, així com les seves províncies.</p> <ol style="list-style-type: none">4.1. Valora, partint de la realitat de l'Estat espanyol, la diversitat cultural, social, política i lingüística en un mateix territori com a font d'enriquiment cultural.5.1. Explica què és la Unió Europea i quins són els seus objectius polítics i econòmics, i localitza en un mapa els estats membres i les seves capitals.5.2. Identifica les principals institucions i els seus òrgans de govern a la Unió Europea, en reconeix els símbols i explica en què consisteix el mercat únic i la zona euro.6.1. Defineix <i>demografia</i>, comprèn els principals conceptes demogràfics i els calcula a partir de les dades de població.6.2. Defineix <i>població d'un territori</i>, identifica els principal factors que hi incideixen i els defineix correctament.6.3. Interpreta una piràmide de població i altres gràfics usats en l'estudi de la població.7.1. Descriu els principals trets de la
--	--	---

<p>– Educació vial. Adquisició de coneixements que contribueixen a consolidar conductes i hàbits vials correctes.</p>	<p>publicitat consumista.</p> <p>12. Prendre consciència del valor dels doblers i l'ús que se'n fa mitjançant un consum responsable i el sentit de l'estalvi.</p> <p>13. Comprendre els beneficis que ofereix l'esperit emprenedor.</p> <p>14. Explicar les característiques essencials d'una empresa, especificar les diferents formes d'organització que poden tenir i les activitats que poden desenvolupar i distingir entre els diversos tipus d'empresa.</p> <p>15. Conèixer i respectar les normes de circulació i fomentar la seguretat vial en tots els aspectes.</p>	<p>població espanyola i l'europea.</p> <p>7.2. Explica el procés de l'evolució de la població a Espanya i a Europa i descriu la incidència que han tingut factors com l'esperança de vida o la natalitat.</p> <p>7.3. Descriu els factors que condicionen la distribució de la població espanyola i l'europea.</p> <p>7.4. Situa en un mapa els nuclis de població més grans a Espanya i les zones més densament poblades.</p> <p>7.5. Descriu la densitat de població d'Espanya i la compara mitjançant gràfics amb la mitjana de la Unió Europea.</p> <p>8.1. Explica l'èxode rural i l'emigració a Europa i l'arribada d'immigrants al nostre país.</p> <p>8.2. Identifica i descriu els principals problemes actuals de la població: superpoblació, envelliment, etc.</p> <p>9.1. Identifica i defineix <i>matèries primeres</i> i <i>producte elaborat</i> i els associa amb les activitats mitjançant les quals s'obtenen.</p> <p>9.2. Descriu ordenadament el procés d'obtenció d'un producte fins a la venda i identifica els sectors als quals pertanyen.</p>
---	--	--

		<p>10.1. Identifica els tres sectors d'activitats econòmiques i classifica distintes activitats en el grup al qual pertanyen.</p> <p>10.2. Explica les activitats rellevants dels sectors primari, secundari i terciari a Espanya i a Europa i on es localitzen en els territoris corresponents.</p> <p>11.1. Valora amb esperit crític la funció de la publicitat, reconeix i explica les tècniques publicitàries més habituals i n'analitza exemples concrets.</p> <p>12.1. Diferencia entre diferents tipus de despesa i adapta el seu pressupost a cada tipus.</p> <p>12.2. Planifica els estalvis per a despeses futures elaborant un petit pressupost personal.</p> <p>12.3. Investiga distintes estratègies de compra, comparant preus i recopilant informació.</p> <p>13.1. Desenvolupa la creativitat i valora la capacitat emprenedora dels membres d'una societat.</p> <p>14.1. Identifica diferents tipus d'empresa segons la mida i el sector econòmic al qual pertanyen les activitats que duen a terme.</p>
--	--	--

		<p>14.2. Descriu diverses formes d'organització empresarial.</p> <p>14.3. Defineix termes senzills relacionats amb el món de l'empresa i l'economia i il·lustra les definicions amb exemples.</p> <p>15.1. Explica normes bàsiques de circulació i les conseqüències derivades de desconèixer-les i incomplir-les.</p> <p>15.2. Coneix alguns senyals i normes de trànsit, reconeix la importància de respectar-los i els fa servir com a vianant i com a usuari dels mitjans de transport (fermar-se el cinturó, no molestar el conductor...).</p>
--	--	---

BLOC 4. LES EMPREMTES DEL TEMPS

Continguts	Criteris d'avaluació	Estàndards d'aprenentatge avaluables
<ul style="list-style-type: none"> – La història: el temps històric i la seva mesura. – Les fonts històriques i la seva classificació. – Les edats de la història: duració i datació dels fets històrics que les delimiten. Les línies del temps. – La península Ibèrica i les Illes Balears a 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explicar les característiques de cada temps històric i certs esdeveniments que han determinat canvis fonamentals en el rumb de la història. 2. Utilitzar les nocions bàsiques de successió, duració i simultaneïtat per ordenar temporalment alguns fets històrics i altres fets rellevants. 	<p>1.1. Defineix el concepte de <i>prehistòria</i>, identifica la idea d'<i>edat</i> en la història i data les edats de la història, associades als fets que marquen els inicis i finals, i anomena algunes fonts de la història representatives de cadascuna.</p> <p>1.2. Explica i valora la importància de l'escriptura, l'agricultura i la ramaderia</p>

<p>la prehistòria.</p> <ul style="list-style-type: none">– La península Ibèrica i les Illes Balears a l'edat antiga.– Els regnes peninsulars i les Illes Balears a l'edat mitjana.– La monarquia hispànica a l'edat moderna.– Espanya a l'edat contemporània (I): el segle XIX.– Espanya a l'edat contemporània (II): els segles XX i XXI.– El nostre patrimoni històric i cultural.	<ol style="list-style-type: none">3. Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i esdeveniments històrics més rellevants de la història d'Espanya i de les Illes Balears per adquirir una perspectiva global de la seva evolució.4. Desenvolupar la curiositat per conèixer les formes de vida humana en el passat i valorar la importància que tenen les restes per conèixer i estudiar la història i com a patrimoni cultural que hem de cuidar i llegar.5. Valorar la importància dels museus, llocs i monuments històrics com a espais on s'ensenya i s'aprèn, mostrar una actitud de respecte cap a l'entorn i la seva cultura i apreciar l'herència cultural.	<p>com a descobriments que canviaren profundament les societats humanes.</p> <ol style="list-style-type: none">2.1. Reconeix el segle com a unitat de mesura del temps històric i localitza fets situant-los temporalment (aC o dC).2.2. Fa servir diferents tècniques per localitzar en el temps i en l'espai fets del passat i percep la duració, la simultaneïtat i les relacions entre els esdeveniments.3.1. Situa en una línia del temps les etapes històriques més importants de les distintes edats de la història a Espanya.3.2. Identifica i localitza en el temps i en l'espai els fets fonamentals de la història d'Espanya i en descriu les principals característiques.3.3. Explica aspectes relacionats amb la forma de vida o organització social d'Espanya de les diferents èpoques històriques estudiades.3.4. Descriu en ordre cronològic els principals moviments artístics i culturals de les distintes etapes de la història d'Espanya i n'anomena els representants més significatius.3.5. Explica la diferència entre els dos
---	--	---

		<p>períodes en què es divideix la prehistòria i descriu les característiques bàsiques de les formes de vida en aquestes dues èpoques.</p> <p>3.6. Data l'edat antiga i descriu les característiques bàsiques de la vida en aquell temps, en especial les referides a la romanització.</p> <p>3.7. Identifica els trets distintius de les cultures que visqueren en els regnes peninsulars durant l'edat mitjana i en descriu l'evolució política i els diferents models socials.</p> <p>3.8. Explica les característiques de l'edat moderna i certs esdeveniments que han determinat canvis fonamentals en el rumb de la història. La monarquia dels Àustria (segles XVI-XVII) i la monarquia borbònica (segle XVIII).</p> <p>3.9. Explica els principals esdeveniments que es varen produir durant els segles XIX i XX i que determinen la nostra història contemporània.</p> <p>3.10. Explica els trets principals de la societat espanyola actual i en valora el caràcter democràtic i plural, així com la pertinença a la Unió Europea.</p>
--	--	---

		<p>4.1. Identifica, valora i respecta el patrimoni històric, cultural i artístic i assumeix les responsabilitats que suposa conservar-lo i millorar-lo.</p> <p>4.2. Respecta les restes històriques i les valora com un patrimoni que hem de llegar, i reconeix el valor que el patrimoni arqueològic monumental ens aporta per conèixer el passat.</p> <p>5.1. Respecta i assumeix el comportament que s'ha de tenir quan es visita un museu o un edifici antic.</p> <p>5.2. Aprecia l'herència cultural a escala local, nacional i europea com a riquesa compartida que hem de conèixer, preservar i cuidar.</p>
--	--	--